

Arkivutredningens betänkande SOU 2019:58 Härifrån till evigheten

(Ku2019/02112)

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker i stora delar utredningens förslag.

En översyn av arkivlagen är välkommen. Det är positivt att de nationella minoriteternas arkiv lyfts fram. Det är också bra att utredningen föreslår förstärkningar av Nationella Arkivdatabasen (NAD).

Det är positivt att utredaren utförligt beskriver problematiken med Riksarkivets roll liksom den kritik som framförts mot Riksarkivet från andra myndigheter och organisationer. Utredaren tar problemen med Riksarkivets underfinansiering på allvar.

Länsstyrelsens intryck är att utredningen saknar svar på hur staten ska möta upp omvärldens krav på den digitala förvaltningen och samhällets tillgång till information. Digitalt bevarande och utmaningen med de enorma informationsmängder som dagligen produceras är problematisk. Det behövs nationella strategier för att få med denna information in i framtiden. Kopplat till detta är också informationssäkerhet, informationsklassning och dataskydd.

Länsstyrelserna delar 300 IT-system med 70 andra myndigheter varav många innehåller ärenden där Länsstyrelsen är beslutande myndighet. Detta är problematiskt ur arkivhänseende. Att ställa arkivkrav på andra myndigheters system har visat sig vara allt annat än lätt och kräver stor utredningsinsats. Ett stående problem är att Länsstyrelserna har gallringsföreskrifterna för handlingarna men ingen rådighet över systemet och kan därmed inte ta ansvaret för bevarande och gallring.

Övergripande synpunkter

Det är bra att arkivutredningen kom till stånd; en genomlysning av arkivområdet är välkommet. Utredarens förslag är konkreta och praktiska och kan ses som ett första steg mot en större förändring.

Intrycket är att utredningen lägger fokus på relativt små frågor och detaljer och duckar för de större frågorna. Det förs inget resonemang om hur den stora mängd digital information som skapas idag ska omhändertas och bevaras på ett korrekt sätt. Däremot utreds grundligt möjligheterna att digitalisera historiskt material.

Utredningen lägger stort fokus på arkiven som kulturarv. Arkivens övriga ändamål enligt arkivlagen får mindre utrymme: *rätten att ta del av allmänna handlingar samt tillgodose behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen.*

Utredningen saknar ett livscykelerspektiv samt en grund i arkivteori. Proveniensprincipen exempelvis, hur ska den tillämpas när det inte går att urskilja arkivbildare i en gemensam informationshantering? Inte heller förs någon egentlig diskussion om information i förhållande till det snävare begreppet allmänna handlingar.

Utredningen saknar argumentation kring eller försök till definition av begrepp som informationsförvaltning, informationshantering eller informationsstyrning. Inte heller förs något resonemang kring kopplingen mellan arkivhantering och informations säkerhet. Hur ska metoder för informationshantering och informations säkerhet samordnas? Hur ska all den information som skapas i dag och i morgon kunna långtidsbevaras med bibehållen kvalitet och autenticitet?

Länsstyrelserna delar IT-system med 70 myndigheter

Länsstyrelsen delar utredningens slutsats att upptagningar för automatiserad behandling ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystemet där upptagningen ingår. Det finns inte praktiska förutsättningar för att flera myndigheter ska ha arkivansvar för olika upptagningar i samma informationssystem.

Länsstyrelserna delar cirka 300 IT-system med cirka 70 andra myndigheter varav många innehåller ärenden där Länsstyrelsen är beslutande myndighet. Att ställa arkivkrav på andra myndigheters system har visat sig vara allt annat än lätt och kräver stor utredningsinsats. Många myndigheter har också ett stort digitalt arv att hantera. Ett stående problem är att Länsstyrelserna har gallringsföreskrifterna för handlingarna men ingen rådighet över systemet och kan därmed inte ta ansvaret för bevarande och gallring.

Systemägaren är den myndighet som har insynen och kontrollen i IT-systemen för att kunna uppfylla kraven i RA-FS 2009:2¹ samt förutsättningarna för gallring och export av bevarade handlingar till e-arkiv. Länsstyrelsen förutsätter att de myndigheter som hanterar handlingar i ett gemensamt system är delaktiga i arbetet men att systemägaren har det övergripande ansvaret. Respektive myndighet bör sedan ange i arkivredovisningen på vilken myndighet upptagningarna bildar arkiv vilket innebär att allmänhetens insyn är tryggad.

Länsstyrelserna har informerat både berörda myndigheters ledningar samt Digitaliseringsmyndigheten om problematiken med IT-system som används av fler än en myndighet. Länsstyrelserna ser en risk med gemensamma system där regleringen över ansvar inte är utredd till fullo.

---

¹ Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om tekniska krav för elektroniska handlingar (upptagningar för automatiserad behandling).

Synpunkter på utredningens förslag

Kapitel 5, En moderniserad och anpassad arkivlag

Länsstyrelsen anser att det är bra att lagen ses över och att begrepp och formuleringar förtydligas.

Kapitel 6, Myndigheternas arkivbildning och arkivförvaltning

Det är positivt att ordet arkivförvaltning ska ersätta ordet arkivvård i arkivlagen, liksom att myndigheterna ska lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Utredningen föreslår att det av arkivlagen framgår att upptagningar för automatiserad behandling som är tillgängliga för flera myndigheter ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där upptagningen ingår. Det är bra att detta tydliggörs, och det kommer att underlätta för myndigheterna vid inköp av nya system. Men tyvärr kommer förändringen inte att vara till stöd när det gäller många befintliga system. Som framgår av tidigare avsnitt i yttrandet har Länsstyrelserna identifierat 300 IT-system som delas med andra myndigheter. Det är komplicerade former av samverkan där ansvarsfrågan sällan är svart eller vit.

Kapitel 7, Bevarande och gallring

Länsstyrelsen är positiv till förslagen om mer enhetlig terminologi i registerförfattningarna samt förslagen som gäller audiovisuellt material och foto.

Det är ett bra förslag att Riksarkivet får i uppdrag att inventera arkivbestånden som förvaras hos de statliga myndigheterna. Däremot är vi frågande inför förslaget att Riksarkivet ska utreda de ekonomiska, praktiska och tekniska förutsättningarna för massdigitalisering av pappersarkiv som förvaras hos de statliga myndigheterna.

Återigen lägger utredaren hela sitt fokus på det äldre beståndet. Men hur ser utredaren på bevarandet av den enorma mängd digital information som skapas just nu? Kan vi inte både förvalta det gamla på ett klokt sätt och skapa förutsättning för det nya?

Kapitel 8, Överlämnande och finansiering

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om att införa krav på att myndigheterna upprättar överlämnandeplaner. Det är också angeläget att komma framåt i frågan om förändrad finansieringsmodell för överlämnande av arkiv.

Kapitel 9, Normering, tillsyn och rådgivning

Det är bra att arkivmyndigheternas uppgift att ge råd och vägledning om arkivbildning och arkivförvaltning blir tydligare. Förslaget om tillskott till Riksarkivet för att analysera omvärldsutvecklingen är positivt.

Kapitel 12, Urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas arkiv

Länsstyrelsen ser positivt på förslagen som syftar till att stärka de nationella minoriteternas arkiv.

Kapitel 13, Riksarkivets omgivning och interna organisation

Utredningen menar att Riksarkivet bör få en betydande ökning av sitt förvaltningsanslag, till en nivå som motsvarar kostnaden för myndighetens breda och samhällsviktiga uppgift. Länsstyrelsen ställer sig helt bakom den bedömningen.

Riksarkivets hemvist i Regeringskansliet bör även fortsättningsvis vara Kulturdepartementet, är utredningens slutsats. Länsstyrelsen avstår från att peka ut lämplig hemvist, men vill ändå reflektera över frågan. Flera myndigheter har till utredningen förmedlat tydliga önskemål om ett aktivt och pådrivande Riksarkiv som är ett stöd för myndigheterna i en digital värld. De menar att tyngdpunkten på arkiv som kulturarv står i vägen för ett modernare stöd från arkivmyndigheten. En del av förklaringen kan ligga i att Riksarkivet tillhör kulturdepartementet och DIGG tillhör infrastrukturdepartementet. Som utredaren beskriver så finns också överlappande uppdrag för DIGG och Riksarkivet. För att kunna säkerställa samhällets tillgång till allmänna handlingar både nu och framför allt i framtiden är det mycket viktigt att berörda departement och myndigheter samverkar och har samsyn.

Kapitel 14, Konsekvenser av övergången till digital informationsförsörjning

Riksarkivet föreslås bistå regeringen med underlag för de ekonomiska konsekvenserna av den statliga arkivförvaltningens övergång till digitala processer. Om man med ”den statliga arkivförvaltningen” menar Riksarkivet så är det mycket angeläget att få till stånd digitala processer. Idag är digitala processer redan ett faktum i statlig förvaltning. Utvecklingen går snabbt framåt hos myndigheterna när det gäller att möta behoven hos medborgare och företag. Det är viktigt att Riksarkivet kan möta upp myndigheterna och deras digitala processer. Vikten av samverkan med DIGG i dessa frågor måste återigen betonas.

Länsstyrelsen står bakom bedömningen att det behövs ett kompetenslyft i arkivvärlden för att klara utmaningen med förvaltning av digitala arkiv. Utbildningsväsendet bör vara bäst lämpad att ansvara för ett sådant kompetenslyft.

Riksarkivet föreslås få i uppdrag att ta fram underlag till regeringen för att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av massdigitalisering på arkivområdet. Länsstyrelsen ifrågasätter att massdigitalisering är rätt sak att prioritera på bekostnad av hantering av den enorma mängd digital information som skapas varje dag. Det analoga materialet är omhändertaget, men hur och i vilken omfattning ska vi ta hand om det digitala materialet som skapas idag? Går det inte att förvalta det gamla på ett klokt sätt och samtidigt skapa förutsättning för det nya?

Kapitel 15 Informationsspridning om arkivområdet

Länsstyrelsen är positiv till förslagen som förstärker nationellt arkivinformationssystem. Det är också ett bra förslag att synliggöra arkivsektorn i den officiella statistiken.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze med arkivarien Anna Dahllöf som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Margareta Rothell medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.